

MŰHELY

„I believe in deeply ordered chaos.”
(Francis Bacon)

„A dolog... (vagy tárgy) közvetlen feldolgozása”
(Ezra Pound)

Skladište 3, 1965.
(Leonid Šejka)

Költő disznózsírból
(Tolnai Ottó)

Odamegyünk, valahová ki. Zsibire járók vagyunk.

Mint apró képregényhősök, újra és újra *be-kukkanunk* ezekbe a terekbe, a várakozó tárgyak köztes idejébe, rendszeresen vissza és vissza, egészen befelűródünk a folyton változó helyszín(ezet)be. Kijárjuk, körüljárjuk, megközelítjük a tárgyakat. A piac eternális övezet, hibrid sziget, valahol az új és a szemétre való közötti elevenen zizgó funkciózavarban. Ottfeledett történetek, rezgő *manák*. Minden egyes tárgy pillanatnyilag visszavont, dekretáló mikrouniverzum. Kutatunk a *kirajzoltak* között. A piacon minden nullponton van, szintiszta invokáció. Tekintetre megérzékenyedik a tárgy, kiemelődik, némely szerencsés esetben felragyog. Előbújik a sok közül, újra meg kell nevezni, visszafordítani az időbe, engedni a jelenbe nyomulóknak. A gyűjtő időt ad a daraboknak, saját keresgélő idejét adja nekik. Időt az időre. *Item. Time.* Így hord-

ja össze édesapám a teret. Darabonként megépíti. Összeválogatja, gondosan apróbb terekbe zárja, elfészkei. Tokozódik a tér. Fiókokba vermeli, falra akasztja, egymásra pakolja, összepasszintja, sorrendet rak. Rendezgeti, *klasszifikálni kezdi a káoszt a nagy holland mesterek, illetve Borges iskolája után, egyenként fixálni kezdi, rakja a szériát, a szerszámokat.* Szépen mindent a helyébe dolgoz. A tárgy már nemcsak önmaga, hanem részesül, alkotóelemmé lesz. Milyen jó, hogy a magyar nyelv bennefelejteti a mozgalmasságot ebben a szóban. Hagyja, hogy működjön a szótárgy. „Az vagy, amit gyűjtesz”, így Boris Groys. Egymás köré gyűlnek a különböző objektetek, téged alakítanak. „Bármilyen legyen is a tárgy működése, úgy éljük át, mint a mi működésünket; bármilyen legyen is a hatékonysági formája, mi önmagunkat vetítjük bele ebbe a hatékonyságba, még akkor is, ha ez a hatékonyság abszurd.” (Jean Baudrillard) Van egy barokk festő, magyar lexikonban nem bukkantam nyomára. Szerkezetig csipdeste, szabta, bontotta a rózsaszín húst a duzzaszodó barokk testekről. A hétköznapi alkotóelemeket tette csonttá, az eszközt transzformálta. A dirib-darab érdekelte, nem az egész. Kubizálta, roncsolta az ideát. Egyik albumba sem illik, antropomorf vázai közt kihullik a koreszme. Giovanni Battista Bracelli (1616[?]-1649) olasz festő és vésnök teniszütős, fiókos bábui (*Bizzarie di varie figure*) jóval később, majd a szürrealistákat ihletik meg.

A műhely ránézésre csendes *environment*, abszolút hely, ahol a kivonuló Isten magára hagyta a világot. Totális happening. Meredő tárgyak mindenütt. Ittfeledett eszközök, hagyaték nekünk. *Homo faber*ként vagyunk/maradunk kiegészíteni valamit, mint kis demiurgosz felkacagunk (fa)forgácsolt világaink valamelyikében. Ebben a műhelyben hevernek, várnak a csavarkulcsok, mindenféle csavarfejhez: hatlapfejű csavarokhoz, hengeres fejű, belső kulcsnyílású csavarokhoz, fej nélküli csavarokhoz, süllyesztett fejű csavarokhoz, meg a D-fejű csavarokhoz is. Mindennek ott a maga kulcsa, a nyitja. Mert a használatnak rendje van, logikája. A műhely illeszkedik. A gyűjtemény addig él, amíg van tekin-

Szombathely – Oberwart

(40,8 km, 38 perc, minden hónap első szombatja, gyakran látogatott, bejárási ideje: kb. 3 óra)

Szombathely – Kemeten

(47,3 km, 47 perc, minden vasárnap, gyakran látogatott, bejárási ideje: kb. 2,5 óra)

Szombathely – Oberpullendorf

(36,8 km, 39 perc, minden hónap páratlan szombatjai, gyakran látogatott, bejárási ideje: kb. 45 perc)

Szombathely – Celldömölk

(47 km, 51 perc, minden csütörtök, strand-szezonban látogatott, bejárási ideje: kb. 45 perc)

Szombathely – Pápa

(75,6 km, 1 óra 10 perc, a legfrissebb források szerint bezárt, ritkán látogatott, bejárási időről már nincs emlékem)

Szombathely – Devecser

(75,7 km, 1 óra 4 perc, minden szombat és vasárnap, nyári egyetemi szemeszterek végén, kiköltöztetéskor látogatott, bejárási ideje: kb. 2 óra)

Szombathely – Veszprém

(115 km, 1 óra 34 perc, minden vasárnap, nyári egyetemi szemeszterek végén, kiköltöztetéskor látogatott, bejárási ideje: kb. 1,5 óra)

Szombathely – Zalaegerszeg

(53,7 km, 51 perc, minden vasárnap, strand-szezonban Zalakaros felé menet látogatott, bejárási ideje: kb. 1 óra)

Szombathely – Budaörs

(219 km, 2 óra 31 perc, minden vasárnap, alkalmi jellegű, pesti kiruccanás közben hirtelen felfedezett, bejárási ideje: kb. 3 óra)

tet, ami összetartja, pásztázza, felméri. A gazdaszem felől viszonyok jönnek létre, a műhely a tárgyak találkozási helye, interferenciáiknak közege. *A szem asszociációs képessége párba állítódik, párosul, hozzádörgölődik a természet játékkészségéhez. Physica sparsa.* (Lásd Bacon.) Egymásba játszik a szög és az (él)vasaló. Igazi artefaktum – Man Ray: *Az ajándék.* De egymás mellé kerülnek a fúrók és a fűrőfejek, a cserélhető akkumulátorok, a mérőszalagok fürtösödnek, ráspolyok, egymásra rétegelt dörzspapírok, fűrészlapok, köszörűkövek halmozódnak. Mindenhol fachok, akárha Salvador Dalí *Antropomorf szekrénye* kis rekeszekre bontaná a gyűjtőt, rányitódnak a testre: a gyűjtő a gyűjtésnek a helye. Plasztik fiókokban, fadobozkákban, fémládikókban csavaranyák, közepükön különböző méretben szakadt át a semmi. Körmös és sima alátétek, szegek, szögecsék, tiplik, elemek összetartásra. Felaggatva, lógatva a fűrészek, asztalon a gérvágók, néhol szanaszét felsőmarók, gyaluk, máshol katonás rendben, sorban a fogók. Kalapácsfejek egymásra csúsztatva. Acéllépcső elején és végén meredezik a semmi. Minden megismétli magát. „Hogy emlé-

keztesse rá: »Ide még jön valami« – odatett valamit.”¹ Sorozatok írják végtelenbe, abba-hagyhatatlanba a műhelyt. Apa műhelye sosem is tud befejeződni. Így tehát a tárgyak új osztályozása: a., apám birtokát képzők; b., a még meg nem vásároltak; c., a használatba vettek; d., a fúrók; e., amik nem férnek be a műhelybe; f., a vágyottak; g., a találtak; h., olyanok, amiket képtelenség besorolni; i., amik hangot adnak; j., amiből sok van; k., olyanok, amelyekhez nem érhetek hozzá; l., olyanok, amelyek helyére jött valami más; m., olyanok, amik elromlottak; n., olyanok, amik még jók lesznek valamire.

Kulcsa csak apának van a műhelyhez. Ha apa van, akkor műhely *van*. A műhely körénk gyűlik. Egészen fiatalon, kicsinyen jutottam először a belsejébe. Mélyre ástam magam a forgácsba, a faporba. Ujjhegygyel követtem különböző megdolgozott, színesre fóliázott vagy nyersen hagyott fafélék szertefutó erezetét. Fenyőkockák potyogtak ki a gépből, hogy játékaink legyenek. Lapok rendeződtek össze bútornak a házba.

¹ Tandori Dezső: *A berendezkedés*

1992. Turkálók, guberálok, matatok, feladogatom a lapokat, apa keze alá teszem, viszi tovább, tolja a körfűrész alá. Vannak feladotaim. Beleállogathatom a tipliket a furatokba, élvezem, ahogy körbebuggyan a bordás fán a fehér ragacs. Törölgetés, folyamatos rendrakás. Tisztogatás, a tárgy megtisztítása. Apa fát, szöget és kalapácsot ad. Lefoglalja matató, felforgató kezeimet. Mutatja, hogy kell fogni, csípni a fémet két ujj közé. Apró ütéseket mérünk a lapos fejre, így idomítom saját hüvelyébe. Aztán már csak nyugodtan lekísérni az elindított mozdulatot. Visszagondolva Günther Ueckerrel is² talán olykor pont egyszerre ütjük szögművecskéinket. Összejátsszunk. Én persze végigkalapálom, nem hagyok egyet se kimeredni az anyagból. Beledolgozom, bele a fa legmélyébe, odáig kopogtatom. Átkopogtatok, egészen át a határon. Odakopogtatok Tolnai *árvacsáth*ájához is: „szeretem simogatni a kalapácsok alacsony / homlokát borzalmas tarkóját / a múltkor désiré meglökött a hittanórán / nézd INRI feje körül a gledícsia / olajoslila mint az új szög / és arról sem mondtunk le még egészen / hogy csendes alicet is az ágyra szögezzük / ugyanis olajoslila nagy szög felhalmozódott elég”. Ott kopicsálok, szögelek, szögegyenesíték folyton a megnevezhetetlen körül. Édesapám (meta)fizikai műhelyében, „szög és olaj lehetne címerem, / mit írhatnék azonban szövegéül?” Ez a hiányzó szöveg, ez izgat azóta is. Mint évek tolják egymásra magukat fejekben a tárgyak. Együtt halmozódunk. Akár a por a földön. Hullik a finom szemcse mindenhol. A fűrész alól, a fúró alól, a csiszolásba beletűnő élről. Egymáshoz puhuló különvilágok. Felteszem, Isten is azért burkolta a testet, azért húzott bőrt az emberekre, hogy szeretkezés közben ne vacogjanak, ne kopogjanak, ne koccanjanak egymásnak. A készülés mindig lágyan porzik. A műhely nyomot hagy, ellep. Porra a por. A műhely tehát önismétlés. Úgy, ahogyan a *szer* tő ismétlődik: *szer*elek, *szer*etek. Így tanultam meg szeretni, darabonként, kicsinyenként édesapám műhelyében.

² Vö. *Structured Field* (1992), *Nagelbaum* (1992), *Aufbruch* (1992).

Zeke Gyula

KIJÁRAT

Pálinkás jó reggelt, édes öregem! – köszöntöttem a kiadómat egy hétköznapi délelőtt az óbudai piacon első ottani összefutásunk alkalmával. A pillanat jelentősége nyomban áthatotta tekintetváltásunkat, tudtuk mind a ketten, hogy hagyományt alapítunk épp, amelynek még elég ideje lesz rituálévá válnia az életünkben. Nietzsche túltekintettel nyugtázta bárgyú szöviccemet, s kiadóhoz illő komolysággal válaszolt: – Már csak fröccsöt iszom. S mivel épp abból a névtelen panelkuckóból fordult ki, amelynek ferde előterében a városrész legöregebb akácának vasos törzse méri az időt, s amelynek ablakai fölött a népfrontos BOR SÖR KÁVÉ hívószavak díszelnek, azt javasolta, térjünk be egy másik fröccsre a piac sarkán túli Örök rangadóba. (Ugyanis a választékos ivók egyik törvénye ez: nem fordulunk vissza olyan kocsmába, amelynek aznap egyszer már a hátunkat mutattuk, nem lótok, nem futunk, úgyis több fröccs, mint nap.) Kezében a még lenge cekker jelezte, nem óhajtja elkapkodni a vásárlást, mert ahhoz éppoly oldott lelkiállapot szükséges, mint a főzéshez, amelynek érdekében vásárolunk. Elindultunk tehát. Útközben szemügyre vehettem. Drapp zoknijja kisére vastagabb volt, mint amit a meleg, május eleji reggel szükségessé tett volna, ám láthatólag összeszokott párost alkotott a világosbarna bőr papucsával. Világosszürke rövidnadrágját kivasalta a felesége, épp mint a már nem emlékszem, milyen színű, rövidujjas vászonpólót, amely a felsőtestét fedte.